

Tarihimizin Tarihi-

1

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ. صَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمَ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Tarih ilmi Müslüman nesillerin özellikle ilgilendiği ve derin eserlerin yazıldığı ilim dallarından biridir. Yeni eğitim anlayışında tarih ilmini ve araştırmalarını popüler meslekler arasında görmüyoruz. Tıp, bilgisayar gibi alanlar yeni nesillerin ilim ve üniversite adı altında diğer meslekleri hemen hemen yok kabul ettirdiği dallar olmuştur.

Tıbbın, bilgisayarın ve mühendislik dallarının öneminin az olması şüphesiz ki söz konusu değildir fakat tarih de muhakkak bilinmesi gereken dallardan biridir. Müslümanlar olarak hiç kimse ilgilenmese dahi tarih ilmiyle ilgili olmak mecburiyetindeyiz. Tarih bir ilim dalı olarak da hayatımızın akışına etki eden bilgi kaynağı olarak da önemlidir.

Tarihi bilmediğimiz sürece geleceği hazırlamamız asla gerçekleşemez. Çünkü biz nesil olarak dün ortaya çıktığımızı, bugün yaşadığımızı iddia edemiyoruz. Âdem aleyhisselamdan itibaren süren bir tarihimiz vardır. Bu tarihin uzantılarız, geleceği de tarihimizden ders alıp dinimizin emrettiği ayrıntılara dikkat ederek yaşamalıyız.

Özellikle hadis ilmini söz konusu ettiğimizde tarih ilmi bizim için bir kere daha önem kazanır. Tarih ilmini dinimizden herhangi bir şekilde soyutladığımızda bundan ilk ve en yoğun etkiyi hadis ilmi görecektir. Hadis ilmi bilhassa biyografiler bölümünde insanların geçmişleriyle ciddi olarak alakalıdır. Bunun yanında şüphesiz ki Kur'an-ı Kerim'in işaret ettiği tarihî hadiseler vardır ve Kur'an'ı daha iyi anlamak, bunun yanında tarih ilmine yardımcı olmaları bakımından bunları ele aldığımızda lehimize bir bilgi çeşidiyle karşılaşmış oluruz.

Söylemek istediğimiz şudur: Tıp, astronomi, coğrafya, bilgisayar mühendisliği kadar olmasa da Müslümanlar tarih ilmine muhtaçtır. Tarih bilmek zorundayız ve tarihi de Müslüman yazmalıdır. Tarihi Müslüman yazmazsa tarih yazamadığı kadar gelecek planı da yapamaz. Zira geleceğe dair planlar ile mevcut hayatın şekillendirilmesi bir tür tarih yansımasıdır. Bugünü tarihi idrak edebildiğimiz, tarih hakkında doğru ve sağlıklı bilgi edinebildiğimiz kadar anlayabiliriz ve geleceği planlayabiliriz.

Hadis-i şerifleri kavramak ve hadis ilminin bize ulaşması bakımından tarih birinci derecede lüzumlu bir ilimdir. Kur'an'ımızı anlamamız açısından da dolaylı bir destek söz konusudur. Tefsir ve hadis kitaplarını incelediğimizde karşımıza çıkan, tarihtir. Kur'an-ı Kerim'de İbrahim aleyhisselamdan ve Nemrut'tan, Lut aleyhisselamın kavminden bahsedilirken onlara nasıl azap edildiği, Yusuf aleyhisselamın adına inen surede kendisinin ve babasının macerası anlatılır. Büyük ihtimalle Filistin-Mısır bölgesinden söz edilir.

Bunlar belli bir coğrafyanın yaşadığı tarihtir ancak bu olayları Kur'an-ı Kerim'den bütün ayrıntılarıyla öğrenemiyoruz. Kur'an'ımız bize Yusuf aleyhisselamın hangi köyde yaşadığını söylemiyor, "Mısır" diyor ancak o zamanki etnik yapı-ekonomik-sosyal durum zikredilmiyor. Tarih ilmiyle bir ibadet olarak ilgilenen araştırmacılar bu bilgilerle ilgilenerek önümüze sağlam bir şekilde getirebilseler şüphesiz ki Kur'an-ı Kerim'e imanımızın artması yönünde bir destek sağlamaları bakımından değil, zira Kur'an'ımız bize hangi ayrıntıyı verdi/vermedi ise hepsine iman ederiz fakat Musa aleyhisselamı, annesinin bıraktığı suyun nerede olduğunu öğrensek bu bizim için, o zamana ait bilgilerimizi takviye etmek ve Müslümanlık olarak yarını planlamak açısından bir artıdır.

Ezcümle tarih ilmini, üniversite sınavlarında yüksek puan gerektirmeyen bir ilim dalı olması hasebiyle bir kenara koyamayız. Bilhassa Kur'an-ı Kerim'in anlaşılmasına ve hadis ilmine katkısı açısından gerekli olduğundan, Müslüman gençler bilgisayar mühendisliği ve tıpla ilgilendikleri gibi tarihle de ilgilenmelidirler.

Tarihin kadim bir ilim olması hasebiyle Müslümanlar zamanından beri bu alanla meşgul olmuşlar hatta Zehebî, İbni Kesir gibi tefsir, hadis ve akide ilimleriyle meşhur âlimlerimiz bu sahada da çalışma yapmışlardır. Resûlullah aleyhissalatu vesselamdan iki asır sonra Müslümanlar tarih yazmaya başlamışlardır. En eski müfessirlerimiz ve tarihçilerimizden biri olan Taberî'nin tefsir ilmiyle uğraşırken bir yandan da tarih ile ilgili eser vermesi, Kur'an'ı anlamakla ilgili ayrıntılardan biri olarak tarihi anlama perspektifini ortaya koymaktadır.

Kabiliyeti olanların bu ilme teşvik edilerek Müslümanların, insanlığın ve tarih ilminin üzerine çalışma yapılmasını elzem görmek zorundayız. Üniversite imtihanlarında sorulacak noktaya düşürüldüğü için tarihten uzak durmak mümkün değildir. Bu bakımdan tarihimizi anlamayı kolaylaştıracak bir mukaddimeyi de gerekli görmekteyiz.

Tarihle neden ilgilenmemiz gerekiyor? Bu sorunun cevabını birkaç başlıkta verebiliriz:

1- Tarih insanla, peygamberlerle, ashab-ı kiramla ve Ebu Hanife ile ilgilidir. Tarihi bir ilim olarak görüp ibadet maksadıyla ele almak istediğimizde ortada insan olması, insanın da ilk insan olarak peygamberliği sahiplenmesi, o ilkin ardından on binlerce peygamber gelmesi ve sonuncusunun da Muhammed aleyhisselam olması; tarihle ilgilendiğimizde bütün bunlarla ilgilenmemiz bakımından tarihi kullukla ilgili bir noktada görmekteyiz.

Kulluğumuzla direkt veya dolaylı bir şey de bizim aynı zamanda ibadet kategorimizin içine girer. Tarihi insanoğlunun tekerleği-kâğıdı keşfetmesinden ibaret görmeyip bunları tarihin yalnızca parçalarından biri olarak telakki ettiğimize ilaveten, tarihi de Âdem aleyhisselamla başlatırız. O hem ilk peygamber hem ilk insan ve babamızdır. Ona babamız dediğimiz sürece ve tarihi de insanlığın serüveninin araştırılması olarak gördüğümüzce aslında kendimizi araştırıyoruz demektir.

Tarihle ilgilenme seviyemiz insanoğlunun ilk ayakkabıyı ne zaman yaptığı vs. gibi uç ayrıntılar üzerinden yürümez. Biz tarihi incelediğimizde babamızı ve geçmişimizi incelemekteyizdir. Bu aynı zamanda babamızın peygamber kimliğini ve ilk çocuklarının o babanın çocukları ve ümmeti olma niteliğini ortaya çıkarır. Tarihi incelerken tekerleğin keşfedilmesini, bıçağın kullanılmasını incelediğimiz kadar en azından, Habil ile Kabil'in kavga etme nedenini de konuşuruz. O kavganın Peygamber aleyhisselam Efendimiz'in lisanında görülebileceği gibi, bugüne yansıyışını da ele alıyoruz.

Habil ile Kabil'i bilmek insan psikolojisini bilmektir. Bunu bilen, bugünkü cinayetlere de yorum yapabilir. Bunu bilmediğimizde dünyada bugün sürmekte olan kavgaları da anlayamayız. Âdem aleyhisselamı anlamadıkça, Ebu Cehil'in Peygamber aleyhissalatu vesselama neden onca direndiğini anlayamayacağımız gibi. Zaten babamız Âdem'in dünyaya geliş serüvenini de cennete dönüş serüvenimize anlam verebilmek için bilmeliyizdir.

Tarihimizi incelemeye ibadet gözüyle bakmak ve bundan ibadet nitelikli dersler çıkarmak duygusal bir anlam bağlamında da değildir. Zira tarih insandır, insanlık da hayatına peygamberlikle başlamıştır. Bu silsile Resûlullah aleyhisselama gelişini yahut İbrahim aleyhisselama doğru geri gidişini, Kâbe'nin, Mescid-i Aksa'nın inşa edilmesini, bu iki mescit arasında bağlantı kurulmasını, miraca çıkışı, bu miraca rağmen bir grup eski din mensubunun onun peygamberliğini kabul etmeyişi; bütün bunların yansımalarıyla birlikte Medine'deki hayatı etkilemesini ve bugünlere gelmesini, muhafaza edilmiş din oluşumuzu, bunu kıyamete kadar sürdürme mecburiyetimizi tarih üzerinden anlıyoruz.

Kur'an'ımız yalnızca ipucu olacak nitelikte bilgiler vermekte, hadis-i şeriflerin sahih olanlarından da yine birtakım bilgi kırıntıları elde etmekteyiz. Kulluğumuz ve geleceğimiz açısından çok önemli olan bilgilerin büyük bölümü Kur'an'ımız ve hadis-i şerifler tarafından araştırmamız için bize bırakılmıştır. Zira Kur'an'ımız Yusuf aleyhisselamdan, Yahudiler'den, Semud kavminden, Ad'den, diğer peygamberlerden, taşlaşmış nesillerden söz ederken 'bu kadarı size yeter, gerisini karıştırmayın' yollu bir talimat vermemiş, bilakis "yeryüzünde dolaşın da yalanlayanların akıbetine bakın" buyurmuştur.

Lut aleyhisselama ve kavmine dair olayların, o döneme ait insanların ipuçlarını verdikten sonra gezmemizi ve bizzat bizim görmemizi istiyor. Buradaki “gezmek” sırtımıza bir çanta alıp dünyayı dolaşmak anlamında mıdır? Sonrasındaki “bakın” emrinden anlıyoruz ki gezmekle birlikte o bilgilerin ayrıntılarını öğrenmek kısmıyla da emrolunmuşuz. Bu ayrıntılara bir bilim dalı olarak tarih deniyorsa tarih öğrenmek ve ayrıntılarına girmek, Allah Teâlâ’nın bu emrine uyarak meşgul olan bir âlimimiz kesinlikle bir ibadeti yerine getirmekte ve geçmişte yaşayanların akıbetlerinin ne olduğunu bilmek amacı güderek Rabbimizin emrine imtisal etmektedir.

2- Kur’an-ı Kerim’imizin ‘sünenullah’ dediği bazı kurallar vardır. İnsanoğlunun birinci gününden başlayıp son gününe kadar uygulanacak bu rabbanî sünnetleri bilmemiz istenmektedir. Bu kuralların genel yapısı ve çizgisini de anca tarihle öğrenebiliriz. Al-i İmran suresinin 137. ayetinde Allah Teâlâ’nın evrendeki ve mahlûkatından olan insanlar -hatta cinler- üzerindeki hükmü açıklanıyor:

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ

“Sizden önce sünnetler uygulandı. Yeryüzünde dolaşın da yalanlayanların akıbetine bakın.”

Buradaki ‘sünnet’, Peygamber aleyhisselam Efendimiz’in -farz ve vacip olmayan- uygulamaları anlamında değildir, Allah’ın kanunları anlamında kullanılır.

Dolaşmayı turistik bir amaçla değil; Allah kimdir, mahlûku kimdir, mahlûkundan ne istiyordu, mahlûku ne yaptı ve sonuç ne oldu gibi soruları ölçeceğiz, bu da bize yerimizi ve kapasitemizi öğretecektir. Sözelimi firavun negatif pozisyonun, Yunus aleyhisselam da pozitif cenahın bir örneğidir; Allah Teâlâ ikisinden de ders çıkarmamızı ister. Ders yalnızca kötü örnekler üzerinden alınmaz, iyi örnekler de birer malzemedir. Ahab-ı kiramın İslam’dan önceki ve sonraki hayatlarını öğrenmek de bu minvaldedir.

Yusuf suresinin 111. ayet-i kerimesinde bu derslerin görülmesinin istendiği açık şekilde buyrulmaktadır:

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ

“Onların geçmişlerinde akıllılar için ibretler vardır.”

İbret, insanın bakıp ders çıkarmasıdır. Göremeyen ders yoksunudur. Ders alamayan kendi hayatında hatalar edecek ve başkalarının hatalarını tekrarlayacaktır. İnsanoğlu bir ampulün yanıp elektrik akımının ışığa çevrilmesini, ışığa dönüşmeyen sayısız deneme sayesinde öğrenmiştir. Belki binlerce defa elektrik akımına temasın aydınlığa dönüşmesi denenmiş ama becerilemeyince bırakılmış, aydınlığa dönüşebilen yol üzerinden yürünmüştür.

Kur’an-ı Kerim’in ‘kasas’ dediği hikâyeler bizim doğrularımızın altyapısıdır. Allah’ın firavuna nasıl azap ettiğini görüp firavunlaşmaya karşı tedbir alırız. Ahab-ı kiramın üzerine nimetlerin nasıl yağdığını görüp onların hâlinde de Allah’ın iyi kulları olmayı öğreniriz.

Bir kanun olarak konmuş, hak-batıl kavgasının kıyamete kadar nasıl süreceği bilgisi de tarihten çıkarılıyor. Hakkın taraftarları olmak karşımızda bir batıl olması gerektiği bilgisini de zorunlu hâle getirir. Zira hak, karşısında batıl olması sebebiyle hak olarak isimlendirilmiştir. Bir şeye sağ dediğimizde bunu solun varlığı sebebiyle deriz. Tıpkı parmaklarımızdan birini ‘küçük parmak’ olarak adlandırmamızın, onun diğer parmaklarımızın büyüklüğü sebebiyle öyle olması gibi.

Şimdiye kadar hak ve batıl sürekli karşı karşıya kalmıştır, bu karşılaşmalar da Musa aleyhisselam ile firavunun, İbrahim aleyhisselam ile Nemrut’un, Lut aleyhisselam ile kavminin, Yunus aleyhisselam ile kavminin, Resûlullah aleyhisselam ile Cahiliye toplumunun karşılaşmasıdır. Bu karşılaşmalar belli bir

birikim oluşturmuş ve ortaya hak ve batıl adına birer karakter çıkarmıştır. Bu karakteri Bakara suresinin 217. ayeti açıklar:

وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّىٰ يَزُوْا عَنْ دِيْنِكُمْ اِنْ اسْتَطَاعُوا

“Batılın adamları sizinle -güçleri yettiğı sürece- sürekli savaşacaklardır, ta ki siz dininizden vazgeinceye kadar.”

Bu ayet-i kerimeyi tarih bilgilerimizle birlikte okuduğumuzda görüyoruz ki yaşanan savaşlar bitmez tükenmez bir devamlılıktadır ve bizi de sürekli hazırlıklı olmaya zorlar. Çünkü “güçleri yettiğı sürece” ifadesinden onları bizden güçlü hâle getirmemeyi anlıyoruz, aksi hâlde bizi dinimizden çevireceklerdir.

Tarihe baktığımızda da batıl güçlü ise hakkı yendiğini ve dininden çevirdiğini, en net biçimde Endülüs örneğıyle görebiliriz. Endülüs’te küfür güçlenmiş, İslam’ı silip süpürmüş ve -değil ezanını- gizlice iki rekât namaz kılacak Müslüman dahi bırakmamıştır. İşte bu, “güçleri yeterse” ifadesinin tezahürüdür.

Öyleyse biz tarihi öğrenirken yalnızca nelerin olup bittiğini değil, bir batıl saldırısına karşı nelerin olacağını ve bu saldırılara nasıl karşı konacağını da biliyoruz.

3- Tarihte iyinin ve kötünün örnekleri vardır. Toplumunu ifsat edip Allah’a kulluğı engellemeye çalışan insanlar görüyoruz. Aynı dönemde “buraların ilahı ben değil miyim” diyen firavunu da o firavunun sarayında gizlenmiş bir mümini de görüyoruz. Allah Teâlâ iyinin de kötünün de örneklerini aynı zamanda, tarih boyunca görmemizi istemiştir.

Ve idrak edebiliriz ki etten ve kemikten olan insan, hata kabiliyetini, hatadan dönme fırsatını en iyi şekilde kullanmıştır. Yüz kişiyi öldüren bir insanın örneğini görebiliriz ama onun Rabbine tövbe ederek kavuşmuş olmasını da görebiliriz. Öte yandan bir kişi öldürmüş olsa da Rabbine tövbe etmeksizin gitmiş kimsenin de örneğı vardır. İnsanın psikolojisini, pedagojisini, sosyolojisini ve coğrafiyasını tarihten ders olarak anlayabiliriz.

Elbette bunlar tarihi ibret gözüyle okumak isteyenler içindir:

Âdem aleyhisselamın yaratılışını, hatasını, tövbesini, aile reisliğini, ocuk büyütürken karşılaştıkları şeyleri, bir çocuğunun diğeri ocuğına karşı katilliğini, bir çocuğı öldüğünde Havva annemizin psikolojisini... şimdilerde “internette gördüklerinden böyle oldu, kışkırtıldı” denerek için içinden çıkılmasına karşın Kabil’i kışkırtanın ne olduğı sorusunu...

Eski devirlerde nasıl olup da ‘terör örgütü’ kurulabilmiştir, teröristler nerede gizlenebilmişlerdir? Tarih bize öğretir ki esasen ortada bir ‘terör örgütü’nden ziyade terör kabiliyetli bir insan vardır. Biri algı yapmasa, medya yönlendirmese bile buna müsait bir beyin taşıyan insanla yaşıyoruz dünyada. Bunun için de ve tarihten dahi esinlenerek demeliyiz ki terörü silah, polis ve asker önleyemez; terörü ruh terbiyesiyle önleyebiliriz. Peygamber aleyhisselamın kontrolü altındaki bir sosyal hayat olursa şayet, insanlar algı operasyonlarıyla vatan satacak denli hıyanet hataları işlemezler.

Peygamberlerden başka hiç kimse toplumu şekillendirirken toplum üzerindeki bir algı operasyonu gücünü sıfırlayamaz. İnsan ruhuyla ve manevî kimliğıyle yaşadığında başka, maneviyatından koparak yaşadığında başka bir insandır. Sadece Kur’an-ı Kerim’in ve hadis-i şeriflerin zikrettiklerinden yüzlerce örnek çıkarılabilir.

Bu örnekleri Müslüman ve yaptığından ibadet lezzeti alan tarihçiler araştırdığında karşımıza belki binlerce örnek çıkacaktır. Bu da ibadet ve kulluk anlayışımıza etki eder. Daha iyi bir Müslümanlık yaşama nedenimiz olur. Müslüman tarihçiler tarihi yeniden yazarlarsa -bir olayın o tarihte mi bu tarihte mi olduğı türünden tartışmalardan uzak olarak- mesela Müslüman olmayan mühendisleri

dahi İstanbul'un fethinde kullanan Fatih Sultan Mehmet'in idrakini önemli bir tespit bakışıyla ele aldıklarında, belki bugün insanlığın sosyoloji anlayışından siyasete birçok dalda bakışı değişecektir.

İnsan pedagojisini inceleyenler tarihi yok kabul edip Âdem aleyhisselamdan başlamayan, Darwin'in teorilerinden etkilenmiş bir tarihi esas alarak konuşmuşlardır ve Freud melununun insanî olmayan, hayvanca düşüncelerini kabul edip bunun üzerine psikoloji bina etmişlerdir. Bu bina edilen düşünceler hâlâ psikolojinin temelini oluşturmaktadır. Hâlbuki bizler, "yeni evlenmiş gerdek gecesine girecek olanlar ve sürece koyunları olanlar benimle cihada gelmesin" buyuran Peygamber'imizin büyük bir psikoloji anlayışının takipçileriyiz.

Tarihi Kur'an'ımızın işaret ettiği bilgilerin ayrıntılarına yardımcı olması, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hadislerini anlamak, ümmet olarak geçirdiğimiz serüveni iyice kavramak, Âdem aleyhisselama dek uzanan insanlık geçmişimizin sırlarını çözebilmek ve bunların hepsinden bugün daha insanca ve şuurlu bir hayat yaşayabilmek için kullanmaya muhtacız.

Hadis okuyanların iyi bir tarih bilgisini yanlarında bulundurmalarının daha iyi hadis okumalarına yol açacağını da bilmeliyiz.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللّٰهُ وَسَلَّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ اٰلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.